

הערות לעבודה הסמינריונית "כשלים מבניים בשוק החלב"

דליה הראל - המשנה לשעבר של מנכ"ל משרד החקלאות

לפרה וכן התעלמו מהערך הסגולי של משק החלב לאספקה שוטפת של מוצרי מזון חיוניים, לפריסה ההתישבותית וכן לתרומת הריאות הירוקות על בסיס ניצול מים שוליים לנוף ארצנו.

חישוב ערך העבודה של הרפת

החישוב המגוון ביותר או אולי המעצי ביותר הינו חישוב הערך הנחסך לצרכנים כתוצאה מעריכת מניפולציה מומלצת על מחיר המטרה. מחברי העבודה מלינים על שכרו הגבוה של הרפתן שנקבע לפי השכר הממוצע במשק והם ממליצים כי החישוב יערך לפי 60% מהשכר הממוצע משום שלטענתם ההכנסה הממוצעת במגזר החקלאי עומדת של 60% מהשכר הממוצע. כלומר העובדה כי החקלאים מקופחים ונותרת להם תמורה לעבודה עצמית בגובה של 60% בלבד מהשכר הממוצע מחייבת ל"דפוק" את הרפתנים עוד יותר ולשלם להם עבור עבודה מאומצת בלילות, בשבתות ובחגים, עבודה המחייבת הרבה ידע וכושר ניהול, רק 4,400 ש"ח ברוטו לחודש במונחי היום. מעניין אם המחברים שאחד מהם עבד כפרנט באגף התקציבים ואחד מהם עדיין עובד באגף התקציבים, היו מוכנים לעבודה תמורת שכר זה....

מניפולציה נוספת על מחיר המטרה, עליה ממליצים המחברים הינה עריכת חישוב העלויות לפי רפת וירטואלית של 1 מליון ליטר ברפת המשפחתית ו-3.5 מליון ליטר ברפת הקבוצתית. כתוצאה מכך עשוי מחיר המטרה לרדת ב-15%. לסיכום היקף החסכון שעשוי לנבוע מעריכת השוויים המומלצים במחיר המטרה ומהשוויים המבניים הינו לדעת המחברים 130 מליון \$.

ראוי לציין כי בעבודה לכל אורכה שזורים נתונים מיושנים למדי שכנראה לא נערך מאמץ לעדכנם. למרות שהעבודה הוגשה במאי 1998, מצוטטים בה נתונים על רכוזיות המחלבות משנת 1993 ונתונים על מחיר החלב הגלמי בישראל, יחסית לארצות אחרות, משנת 1996.

המשך בעמוד הבא

לאחרונה זכתה לפרסום רב עבודתם הסמינריונית של אמיר ברקן ואמיר לוי בשם "כשלים מבניים בשוק החלב בישראל". הפרסום נובע מהעובדה כי עבודה זו, משמשת תשתית תאורטית ועובדתית לנסיונו של משרד האוצר, הנמשך גם כיום, לערוך שוויים מהותיים בהסדרי ענף החלב.

מצאתי איפוא לנכון להעיר מספר הערות לעבודה הזוכה לדעתי לפרסום שהינו, מעל ומעבר לאיכותה האקדמאית.

המחברים משתמשים למעשה בסיסמאות שמקורן במודלים תיאורטיים של תורת המחירים מתוך הנחה שגויה כי דין ענף החלב כדין כל ענף יצרני תעשייתי אחר. קיימת מצדם התעלמות מכוונת מהעובדה כי ענף החלב הינו בראש ובראשונה ענף חקלאי, בעל מאפיינים מיוחדים, הדורש כי תהיה לגביו התייחסות מיוחדת, הן תאורטית והן מעשית, התייחסות הקיימת במרבית המשקים המערביים בעולם.

השלכות העבודה

באף שלב של העבודה לא נערך נסיון ולו גם מינימלי, לבדוק את ההשלכות של ביטול היציבות בענף החלב עקב ביטול המכסות ומחיר המטרה. לא נשקלה כלל האפשרות כי ההינתקות ממשטר המכסות וממחיר המטרה, תנאים המבטיחים את יציבות היצור לכל חקלאי, עשויה לגרום ליצירת גלי עודף וחוסר, בעיקר כשמדובר במספר רב של יצרנים. מבחינתם אין כל חשש כי כתוצאה מהמהלכים הקיצוניים עליהם הם ממליצים, יוצרו עודפי יצור שיופנו ליצוא בשוק בינלאומי מסובסד וימכרו בהפסדים ניכרים ולאחר מכן - גלי חוסר, בעקבות סגירת רפתות, תוך הפסד הון השקעה ניכר וייקור מוצרי חלב חיוניים שאלטרנטיבת היבוא לגביהם, יקרה יותר מאשר היצור המקומי.

למותר לציין כי מחברי העבודה התעלמו מהעובדה כי הרפת הישראלית הינה בין היעילות בעולם בתנובה לפרה והרכב החלב

גירסה ב' של משרד האוצר

מתוך מכתבו של ד"ר אלדד שידלובסקי לאבשלום דולב,
מנכ"ל מועצת החלב. 26.11.2003.

אין היא יחידתית וקיימים תחליפים לשימוש בחלב, ולכן ההנחה שכל גטל המס נופל על הצרכן היא הנחה קיצונית בכל מקרה. בניכוי המע"מ ובהנחה קיצונית שכל המס משולם בסופו של דבר על ידי הצרכן, המחיר בארץ עדיין גבוה בכ-22 אחוזים.

להזכירכם - התחלנו את הסיפור עם הודעה של האוצר שמחירי החלב בארץ גבוהים ב-60% מאלה בארה"ב (המערכת).

● השוואות מחירים בכל העולם מתייחסות למוצרים הומוגניים ולא למוצר השכיח בכל מדינה. אין דומה חלב בשקית לחלב בקרטון או במיכל פלסטיק מבחינת נוחות הצרכן.

כפי שצינתי, מהשוואה שערכנו ביחס למחירי החלב בארץ לעומת מחירי החלב בארצות הברית עולה כי מחיר החלב בארץ ב-2003 גבוה בכ-44 אחוזים מהמחיר בארצות הברית.

● יתכן כי גמישות החלב היא קשיחה, אולם

המשך מעמוד קודם

והדרגתית מבלי "לשפוך את התינוק עם המים". הם כנראה לא שמו לב לעובדה כי רפורמה זו הקטינה את מצבת הרפתות המשפחתיות ב-300 יח' והגדילה את היקף הרפת הממוצעת המשפחתית ב-25%, כי חלה ירידה ריאלית במחיר המטרה וכי בשנת 2000 הוחלט על הקטנת התמורה לתגובה עבור יבוש חלב בשיעור של כ-25%. אין גם זכר לעובדה כי בשנים 1998-2003 גדלה התחרות בין המחלבות, דבר שבא לידי ביטוי בהגדלת מגוון המוצרים ומלחמת מחירים במספר קטגוריות לא מבוטל. מכל העובדות הללו מתעלמים אנשי משרד האוצר.

על מה הסתמכו אנשי האוצר?

מסתבר כי אנשי משרד האוצר בפיתחה של שנת 2004, הסתמכו על עבודה זו מבלי כל נסיון לעדכן את הנתונים והם טענו כי ההפסד למשק המדינה הנובע מההסדרים הקיימים בענף החלב מגיע לסך של 110 מליון דולר, סכום הדומה לזה שהוצג בעבודה הסמינריונית ואשר לפחות מחצית ממנו נובעת מהקטנת חישוב שכר העבודה של הרפתן ל-60% מהשכר הממוצע.

קיימת מצד אנשי האוצר התעלמות גמורה מהרפורמה בענף החלב אשר לה נתנו יד ונועדה לייעל את ענף החלב בצורה מבוקרת